

Matthaeus Volland Petrus Egardus

Collegii Logici Disputatio VIII. De Conversione Propositionum Simplicium, Enunciatione Composita, Modali & Exponibili

Rostochii: Kilius, 1642

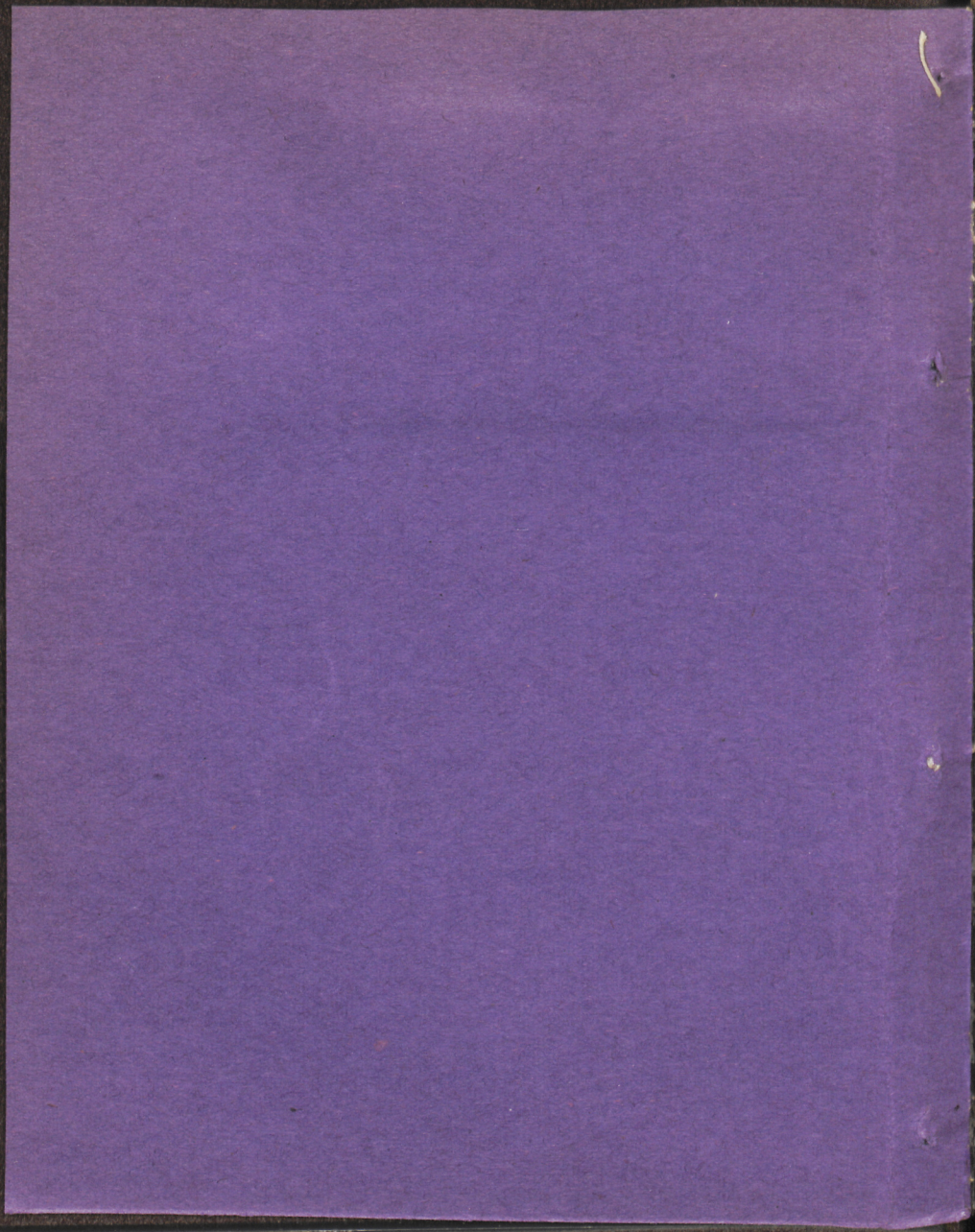
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729608506>

Druck Freier Zugang

Ru. phil. 1642

Voland, Matthias,
Collegii logici disputatio
2-11

שם השמים

COLLEGII LOGICI

Disputatio VIII.

De

CONVERSIONE
PROPOSITIONUM SIMPLI-

CIUM, ENUNCIATIONE COM-
posita, Modali & Exponibili,

Quam

PERMISSU

Amplissimæ Facultatis Philosophicæ

In Alma Rosarum,

SUB PRÆSIDIO

M. MATTHÆI VOLAND,

Mœno-Francofurtani S. S. Theol.

Studiofi,

Præstantissimis & literatissimis suis Dominis

Collegis venerandam proponit

PETRUS EGARDUS, Killinghusio

Holsatus.

Ad diem 13. Junij,

os (o) so

ROSTOCHII,

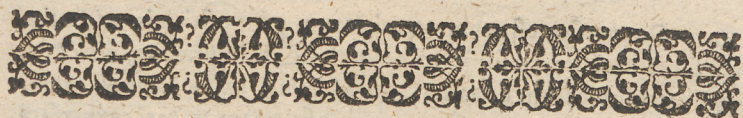
Literis NICOLAI KILII Academ: Typogr.

ANNO M, DC. XLII.

71.

Specimen of the ...

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Collegij Logici

DISPUTATIO VIII.

De

CONVERSIONE PROPOSITIONUM SIMPLICIUM, ENUNCIATIONE COMPOSITA, MODALI, ET EXPONIBILI.

THESIS I.

In præcedenti disputatione de enunciationis simplicis affectionibus, oppositione videlicet & æquipollentia dictum est, restatut hac in disputatione de conversione propositionum ut & de enunciatione composita, modali & exponibili aliquid dicamus; Primò autem omnium exordium hujus disputationis à conversione propositionum juxta methodum propositam ducendum est.

2. Conversio apud Dialecticos triplex est: 1. In rebus absolutis, inter terminos, qui de se mutuò universaliter affirmantur, ut inter *hominem & risibile*: Nam possum dicere *omnem hominem esse risibilem*; & *omne risibile esse hominem*. 2. In relativis, inter terminos, qui se mutuò respiciunt, ut inter patrem & filium: Nam *omni pater est filij pater*: & *omni filius est patris filius*. 3. In propositionibus, prout hic loci consideranda est.

3. Distinctos hos conversionis modos Logici distinctis nominibus efferunt, & eam quæ est inter terminos absolutos vocant *convertibilitatem*, quæ inter relativa *convertentiam* quæ autem inter propositiones datur propriè conversionem appellitant, quæ est hujus loci, & de qua nunc etiam agendum est.

A

4. Con.

4. Conversio est apta terminorum propositionis mutatio, qua salvâ veritate ex subjecto enunciationis fit prædicatum & ex prædicato subjectum ut *nullus equus est homo, nullus homo est equus.*

5. Notetur autem priorem propositionem vocari *conversam* quia convertitur, posteriorem *convertentem* quia convertit.

6. Conversio vulgò dicitur esse triplex 1. simplex, 2. per Accidens 3. per contrapositionem.

7. Conversio verò per contrapositionem non videtur esse propriè ita dicta conversio, 1. quia omnis conversio requirit identitatem terminorum verùm termini in hac conversione non manent iidem: mutantur enim termini finiti in infinitos 2. non manet eadem Qualitas, at in vera coconversione identitas Qualitatis etiam observanda est. Sic quum dico: *Quicumq; ex Deo est, verbum Dei audit: Qui non audit verbum Dei, non est ex Deo. Plato est Philosophus Ergo, qui non est Philosophus, non est Plato:* conversionem hanc per contrapositionem institutam nemini non vel mediocriter in Logicis versato patet. Ast qui etiam terminos mutatos & qualitatem mutatam non videat, hunc cucurbitas lippire necesse est.

8. Duæ ergò propriè dictæ conversionis species sunt 1. conversio simplex, 2. conversio per accidens & ad jungitur tertia impropriè dicta, quæ est per contrapositionem de qua quid sentiendum, modò dictum est: Sed tamen observetur adhuc eandem, potiùs esse consecutionis quàm conversionis speciem: Interim tamen nos illam huc referimus etiam, ut ita habeamus ansam eandem definiendi & dicendi, quænam propositiones convertantur per contrapositionem.

9. Antequam ad definitionem propositionum conversionis specierum descendamus, notandus est versiculus, monstrans nobis, quænam propositiones convertantur simpliciter, quænam per accidens, quænam per contrapositionem. Est autem talis:

FEc! simpliciter convertitur, EvA per Acci,

AScO per contra: sic fit conversio tota.

10. Notant Logici hîc vocales aliquid notare in hisce technicis vocabulis, & quidem Qualitatem & Quantitatem propositionum: A. & E. notant propositiones universales. A. universalem affirmativam. E. universalem negativam: I. & O, ostendunt

pro-

propositiones particulares: I. particularem affirmativam O. particularem negativam.

11. Simplex conversio est quæ ex subjecto prædicatum & ex hoc subjectum facit manente eadem quantitate & qualitate. Hac conversionis specie convertuntur propositiones, universales negativæ & particulares affirmativæ, quod indicatur per vocabulum technicum FECl; ut *Nullum corpus simplex est corpus mixtum Ergo. Nullum corpus mixtum est corpus simplex: Quidam homo est rationalis E. Quoddam rationale est homo.*

12. Ad hanc conversionem referunt etiam propositiones indefinitas, ut *homo est animal; Animal est homo, Homo est Philosophus, Philosophus est homo* 2. propositiones singulares, ubi & subjectum & prædicatum pluribus entibus est incommunicabile & terminus singularis, ut *Christus est Salvator mundi E. Salvator mundi est Christus.*

13. Objiciat aliquis hic 1 propositiones hæc universales affirmativas: *Omni homo est risibilis: Omni equus est hinnibilis. Omnis leo est rugibilis* & similes, quæ etiam possunt converti simpliciter nec tamen sunt universales negativæ sed affirmativæ: Rectè enim dico; *Omne risibile est homo: Omne hinnibile est equus: Omne rugibile est Leo.* Respond. has conversiones non esse formales sed materiales, adeoq; esse bonas secundum quid non absolute & simpliciter: Imò potius vocari easdem posse reciprocationes quàm veras conversiones: cujusmodi reciprocationes sunt cum vel definitum cum definitione sua reciprocatur, ut: *Omni homo est animal rationale E. Omne animal rationale est homo:* vel descriptum cum sua descriptione, ut: *omni asinus est animal rudibile Ergo omne animal rudibile est asinus vel subjectum cum proprietate, ut: omni canis est latrabilis; E. Omne latrabile est canis.* vel species cum differentia sua reciprocatur, ut: *Omni homo est rationalis E. omne rationale est homo:* Videantur etiam ea quæ dicta sunt in thesi nostra secunda, & illa quoq; hanc rem declarabunt.

Objiciunt præterea propositionem hanc: *Nullus equus est necessarius ad equitandum,* (quia nec hic equus videlicet Bucephalus est necessarius ad equitandum, cum equitare aliquis possit Pegaso, neq; Pegasus etiam est necessarius ad equitandum, cum equitare possis

in Gaij Imperatoris Incitato, sed neq; Incitatus hic necessarius est ad equitandum, cum alium assumere possis, imò ne ullum quidem certum equum nominaveris, qui tibi necessarius sit ad equitandum. E. *Nullum necessarium ad equitandum, est equus*: Hæc convertens est falsa; datur enim aliquod necessarium ad equitandum, quod sit equus. Conversa tamen fuit vera. Regula E. hæc quæ dicit converti simpliciter universales negativas, non est universaliter vera. Respond. Falsitatem conversionis hujus ortam ex diversa subjecti propositionis convertendæ & convertentis acceptione: Sumitur enim subjectum in utraq; propositione vel copulativè, & sic utraq; propositio vera erit, vel copulativè & sic utraq; propositio falsa est. Sic ulterius objicitur & hoc exemplum: *Nullus homo non est animal*: hæc est vera E. *Nullum animal non est homo*, hæc est falsa, idem enim dicit quod hæc; *omne animal est homo*: at quis non videt falsitatem hujus propositionis? Sed Resp. propositio convertenda non est negativa sed est affirmativa universalis: *Nullus non enim valet, omni*, ut audivimus in disputatione VII. Universales autem affirmativæ non convertuntur simpliciter, sed per accidens: Ita ergò convertatur: *Nullus homo non est animal*: E. *aliquod animal non non est homo*: Vel sumatur convertendæ propositionis æquipollens, quæ est: *omnis homo est animal*, quam facile converto in hanc; *Quoddam animal est homo*. Posset etiam aliquis hanc propositionem objicere, quam etiam aliàs objiciunt: ut *Dolus nemini debet patrocinari*, quæ si convertitur ita; E. *Quicquid nemini debet patrocinari, est dolus*, falsam habet hanc convertentem, nam etiam mala causa nemini patrocinari debet, quæ tamen à dolo distinctum quid esse potest. Resp. si conversa sit, universalis negativa, ut ponitur esse, tunc hæc propositio: *Dolus nemini debet patrocinari, æquipollens isti*, quæ sequitur; *Nullus dolus debet alicui patrocinari*: Facillimè jam convertitur E. *nihil aut nullares, quæ debet alicui patrocinari, est dolus*. Objectant præterea contra hanc sententiam, dicentem, converti simpliciter universales enunciationes negativæ, hoc exemplum: *Nullus senex erit puer se. ætate* (non judicio, sic enim senex bis puer fieri potest.) Ergo. *Nullus puer erit senex*; Quod tamen se fore multi sperant, multi etiam cano capite se consecutos esse ostendunt. Sic etiam objiciunt: *Nullus puer fuit senex*

Ergo.

Ergo. *Nullus senex fuit puer*, prior est vera, posterior est falsa, at in vera & legitima conversione utraq; vera esse debet propositio. Resp. hic cum Ægidio regulas hasce conversionum ab Aristotele traditas esse de propositionibus de præsentibus: Si autem quis vellet eas accommodare propositionibus de præterito aut futuro, resolvendas prius esse in copulam *Est & participium futuri aut præteriti temporis*, ut: illa propositio: *Nullus senex erit puer* resolvitur in istam; *Nullus senex est passurus pueritiam*; Quo facto facile convertitur in istam *Nullus passurus pueritiam est senex*: Sic & hæc propositio, *Nullus puer fuit senex* antequam convertatur, resolvitur debet juxta Ægidij monitum in copulam *Est & participium præteriti temporis* hoc modo: *Nullus puer passus est senectutem*: Hoc observato, facilima nunc est conversio: convertitur enim in istam: *Nullus passus senectutem, est puer*. Responderi potest & insuper ex Aristotele *lib. 1. Elench. c. 3.* ubi docet, subjecta propositionum, in quibus est verbum præteriti temporis, ampliari ad præsens & præteritum: in quibus autem est verbum de futuro, extendi ad præsens & futurum: quo modo sensus primæ propositionis est: *Nullus qui est, aut erit senex, erit puer*. Secundæ verò sensus talis est; *Nullus qui est, vel fuit puer, fuit senex*. At hac ratione ambæ sunt falsæ, prima; quia multi futuri sunt senes & pueri. Secunda: quia multi fuerunt pueri, & senes. Ex falsis verò antecedentibus non est mirum falsam consequentiam inferri. *Vid Conimbric: ca: 2. de convers: propos: absol: Quest: 1. Art: 1. in respon: ad quartum objectum.* Adferunt & hic objectionis loco hoc exemplum: *Nulla essentia divina generat, hæc vera est*: falsa tamen ista. *Nullum generans est essentia divina*: Pater enim æternus, qui est essentia divina, generat. Resp. hic cum *Conimbric*: hanc propositionem non esse universalem, quia non constat subjecto communi affecto signo universali distribuyente subjectum pro omnibus: Constat enim subjecto singulari minimè distributo. Nam essentia divina est singularis, & non distributè sumitur hac in propositione. *Nulla essentia divina generat*: Sumitur enim instatu præcisionis, prout præscindit à Patre, filio & Sp: S. & ita *nulla essentia divina generat*: si verò essentia divina sumatur personaliter, hoc est, pro personis, quibus essentia divina communicatur, propositio quidem

aliquo modo universalis est, sed falsa, quia aliquid, pro quo supponit essentia, divina, nimirum, pater generat vide *Conimbric: alleg: c. 2. de conver: propos Absol: Quest: 1. Art: 1. in resp: ad arg. 2. object:*

14. Dicitur est, quod simpliciter possint converti particulares affirmativa: sed obstare hic videntur quaedam exempla contraria, quorum est I. *Aliquis homo est mortuus*: hæc est vera, multorum enim acerbis lachrymis hoc comprobatum: Si verò inferas, Ergo. *Aliquod mortuum est homo*, falsam vides convertentem. Resp. Vitium hujus conversionis inde esse natum; quia termini in hac conversione non accipiuntur uno eodemq; modo. Nam subjectum (homo) conversæ sumitur per ampliationem pro eo, qui est vel fuit homo: Terminus vero homo inconvertente sumitur pro eo qui actu existit homo, idq; per statum. Si verò termini sumantur eodem modo, videlicet pro re præterita, non præsentem, optima instituitur conversio, ut: *Aliquis homo, qui jam non est, sed fuit, est mortuus* E. *aliquod mortuum est homo, qui jam non est sed fuit* II. *Aliqua species est homo* E. *aliquis homo est species*. Resp. Hic peccari contra regulam, quæ jubet retineri identitatem terminorum. Nam in conversâ, *homo* habet suppositionem simplicem, in convertente suppositionem personalem; melior fortè fieret conversio, si ita inferretur E. *Aliquid quod est homo (præcisè acceptus) est species*.

III. *Aliquis homo incipit vel desinit esse albus*: In metu enim cum exalbescit, incipit, in laqueo cum suffocatur, desinit esse albus Ergo *aliquod album incipit vel desinit esse homo*: Nec enim qui metu mader: & pallore albet, tum primùm incipit esse homo; nec qui nigrum in cute colorem trahit (potest enim & ad solem æthiopsifare) eo ipso desinit esse homo. Potest verò hæc conversio facili negotio ita corrigi: *Aliquis homo incipit vel desinit esse albus* E. *quoddam quod incipit vel desinit esse album, est homo*.

15. Tantum de conversione simplici dictum esto, sequitur conversio per accidens.

16. Conversio per accidens est, quæ ex subjecto prædicatum nec non ex hoc subjectum facit manente qualitate sed mutatâ quantitate. Hæc conversio locum habet in propositionibus universalibus tam affirmativis quam negativis, ut *omnis homo est animal* Ergo. *Quoddam animal est homo*: *Nullus homo est bestia* Ergo.

Que:

Quaedam bestia non est homo: Ad hanc conversionis speciem referunt etiam singula res propositiones non puras ut Aristoteles est Philosophus. E. Quidam Philosophus est Aristoteles.

17. Quod conversione per accidens convertantur propositiones universales affirmativæ & negativæ ostendit vocabulum technicum Eva.

18. Objectiones contra hanc regulam vide apud *Conimbricenf. cap. 2. de conver. Propof. Absol. Quæstio 1. Artic. 2.*

19. Conversio per contrapositionem est, quâ mutatur qualitas retentâ quantitate, mutatis sc: terminis finitis in infinitos. Hâc conversione convertuntur propositiones universales affirmativæ & particulares negativæ, ut: *omnis leo est rugibilis. E. Quodcumq; non est rugibile, non est leo* vel ita, *omne non rugibile, est non leo. Quidam homo non est logicus. E. Quidam non Logicus non est non homo* vel ita: *Quidam non Logicus est homo.* Huc etiam referri queunt propositiones singulares, ut *Aristoteles est Philosophus. E. qui non est Philosophus, non est Aristoteles.*

Documenta de conversione notanda.

20. I. Subjectum in oratione omissum expressè ponatur, ut: *ante annum disputavit, cras videbit*: Subjecta hic sunt omissa in propositionibus hisce, expressè ergò ponenda sunt, idq; propterea, ut legitima institui queat conversio, quæ est, transpositio terminorum subjecti videlicet & prædicati: Supplementur verò ita subjecta omissa, *Petrus ante annum disputavit; Paulus cras videbit*: facile nunc convertuntur propositiones hæ: convertentes enim earum sunt: *Quidam qui disputavit ante annum, est vel fuit Petrus: Quidam qui cras videbit, est vel erit Paulus.*

II. In oratione secundi adjecti utendum est descriptione: *Deus est. E. quidam qui est, est Deus: Aristoteles fuit. E. quidam qui fuit, fuit Aristoteles: Judicium extremum erit, E. quoddam quod erit, erit judicium extremum.*

III. Si post copulam sequatur casus obliquus, sit idem descriptione utendum est, ut: *Piscis est in aqua. E. quoddam quod est in aqua est piscis. Paulus est in templo. E. quoddam quod est in templo, est Paulus* vel resolvatur hæc propositio ita: *Paulus est in templo id est, Paulus est ens vel existens in templo. E. quoddam ens vel existens in templo est Paulus.*

IV. Si

IV. Si subjectum propositionis convertendæ sit casus obliquus, mutetur in rectum, ut *Philosophi est benè vivere*, resolvatur hæc propositio hoc modo: *Philosophus debet benè vivere*, E. *Quidam qui debet bene vivere, est Philosophus.*

V. In conversione debent termini mutari non ratione significationis, sed saltem ratione situs. Ratio est 1. quia termini & in conversa & convertente debent esse iidem 2. Quia aliàs ex verâ conversa, inferretur convertens falsa, ut: *Nullum combustum est domus* E. *nulla domus est combusta*. Falsitas vel potius vitium in conversione inde est quia termini mutantur. Si verò termini sumantur eodem modo, legitima fit conversio, ut: *Nullum combustum quod jam est combustum est domus* E. *Nulla domus, quæ jam est domus, est combusta.*

VI. In conversione debent termini integrè transponi, non vero eorum partes: ut pessima est hæc conversio. *Nullum Museum est in homine* E. *Nullus homo est in Museo*, ita debebat inferri convertens, E. *Nullum existens vel ens in homine est museum*, & hac ratione verissima est convertens.

VII. Ut propositiones modales & exponibiles rectè convertantur, notandum est particulas modales & exponibiles, quando, faciunt ejusmodi propositiones, ad prædicatum pertinere, adeoq; simul transponi debere in locum subjecti: & præterea enunciationes modales formatas ex casibus obliquis, mutandas esse in enunciationes, constantes ex casibus rectis. Sic bonæ sunt Conversiones; *Christus quæ Deus est equalis Patri* E. *equalis Patri quæ Deus, est Christus*: *Neesse est omnem hominem esse animal*: Hæc propositio antequam convertatur, resolvi debet in propositionem, quæ constet casibus rectis hoc modo: *Omnis homo necessarid est animal* facile nunc & verè convertitur hæc in istam: E. *quoddam quod est necessarid animal, est homo.*

VIII. In conversione etiam notandum est quod termini sumantur modo per statum, modo per ampliationem, modo per distractionem.

Status est acceptio termini pro tempore eodem, quod significatur per verbum propositionis *ut homo currit*, id est, *homo jam existens currit*: Ampliari dicitur terminus, quando pro pluribus sumitur,

sumitur, quam per differentiam temporis per copulam denotatam innuitur. Vel ampliatio est extensio significationis à minori ad maiorem, ut: *sedens surgebat* id est *qui sedet aut sedebat*. Ampliatio hæc fit triplici modo, vel 1. ad præsens & præteritum vel 2. ad præsens & futurum, vel 3. ad præsens, præteritum, & futurum. Distractio est, cum terminus sumitur non pro eadem, sed prorsus alia temporis differentia, quam ipsa copula innuit; vel, distractio est, quando aliam temporis differentiam mens mea concipit in subjecto quam in prædicato: ut *Claudi ambulant*: id est *qui fuerunt Claudii ambulant*: *Virgo (quæ fuit virgo) est meretrix*. Hinc jam notanda est hæc regula, quod in conversione debeat esse eadem ampliatio, distractio & status, id est. Eam temporis differentiam, quam mens mea concipit seu subintelligit in subjecto convertendæ, debet & subintelligere, seu potius expressè addere in prædicato convertentis: ut *cæci vident*: id est *qui fuerunt cæci vident*: facilis jam est conversio. E. *qui vident, fuerunt cæci*.

Tantum de conversione, sequitur tractatio

De enunciatione composita.

21. Enunciatio est vel simplex vel composita: Simplex enunciatio est, quæ constat uno subjecto & prædicato tanquam partibus immediatis, de illa nunc dictum est in hac & nonnullis præcedentibus disputationibus; Composita verò enunciatio est, quæ constat pluribus simplicibus enunciationibus conjunctione connexis vel etiam interdum simplici & composita.

22. Differunt verò propositio simplex & composita 1. diversâ copulandi ratione. In simplici propositione verbalis est copula; in composita verò conjunctio præstat officium copulæ. 2. In simplici una verbalis adest copula, in composita plures. 3. simplex constat uno subjecto & prædicato: Composita verò cum plurimis enunciationibus constat, plura subjecta & prædicata habet. 4. differunt resolutione: Simplex resolvitur in subjectum & prædicatum: Composita verò in Antecedens & consequens. 5. Simplex habet certas affectiones, Quantitatem, Conversionem & Æquipollentiam, quas non habet composita.

23. Formalis ratio enunciationum compositarum consistit in ipsa conjunctione. Plures enim enunciationes simplices conne-

B

stantur

ctuntur ita: ut una ad alteram sequatur, & ita oritur hypothetica seu conditionalis, vel ita copulantur plures simplices, ut una fit simul cum altera, & ita fit copulativa, vel ita plures simplices coniunguntur, ut una ab altera dividatur, seu potius, ut una fit falsa, vera sit altera, & ita fit disjunctiva.

24. Est igitur enunciatio composita vel hypothetica, quæ dicitur aliàs conditionalis: vel copulativa, vel disjunctiva.

25. Hypothetica dicitur ab ὑποθητική, quia certâ præsupposita conditione aliquid infert ut Joh:3. Nul. quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu non potest ingredi in regnum cælorum. Def. Hypothetica seu conditionalis propositio est, quæ aliquid enunciat sub conditione facta per conjunctionem, Si vel Nisi. ut: si sol ortus est, dies est.

26. Hypothetica propositio resolvitur in antecedens & consequens: Antecedens est enunciatio simplex, quæ supponitur, consequens est enunciatio simplex quæ consequitur, ut: si leo est bestia, est animal, illud; leo est bestia, est antecedens, hoc, leo est animal est consequens. Sed tamen hic notandum, antecedens & consequens non esse solum enunciationes simplices sed interdum vel alteram vel utramq; esse enunciationem compositam.

27. Notandum etiam hic est de antecedente & consequente non judicandum esse ex positu, sed potius ex sensu, ita ut illud antecedens appelletur, ex quo aliquid sequitur, & illud consequens, quod ex alio sequitur. Siquidem antecedens potest posteriori loco poni, ut: *Leo est animal, si est bestia.*

28. Veritas conditionalis non dependet ex partium sed ex totius connexionis veritate: Vera E. est conditionalis, si una ad alteram consequatur: Vel, si consequens sequitur ad antecedens: ut *Si Chimæra est homo, est animal. Si asinus volat, habet pennas:* Falsa est, cum consequens non sequitur ad antecedens: ut *si Aristoteles fuit homo, fuit doctus.* Falsa est hæc, quia consequens, doctum esse, non sequitur ad antecedens, esse hominem

29. Conditionalis nihil ponit inesse: Nihil absoluti ponit, sed tamen consequentiam dicit. Vel, conditionalis nihil affirmat vel negat, sed tantum ostendit, quodposito antecedente necessario sequatur

sequatur consequens, ut: *Si homo habet pennas, volare potest*. Non affirmo hominem habere pennas, sed tantum consecutionem ostendo, juxta quam ex hoc, si aliquis pennas habet, sequitur quod volare possit. *Si moyses & Samuel starent coram populo, tamen non haberem beneplacitum*.

30. Conditiō impossibilis correspondet negativæ propositioni simplici: ut, *Si calum tetigeris digito, dabo tibi centum thaleros, id est, non dabo*.

31. Enunciatio composita copulativa est, cujus partes conne-ctuntur per conjunctionem copulativam: ut, *homo & est rationalis, & est risibilis*.

32. Copulativa vera est, si omnes & simplices propositiones verae sunt, si verò una simplicium falsa existit, tota copulativa falsa est. Sic vera est hæc: *Homo & est animal & est rationalis & risibilis*. Falsa autem est ista: *Homo & est rationalis & est risibilis & est leo*, quia una est falsa ideoq; tota enunciatio copulativa falsa est. Sic falsa est & hæc: *Christus mortuus est & non resurrexit*.

33. Ob jiciat verò aliquis illas modò positas propositiones esse ex semisse veras, & ex semisse falsas, & proinde nō debere dici simpliciter falsas. Resp. cum Scheiblero tales propositiones absolute falsas esse, quia natura harum copulatarum propositionum est significare plura conjuncta esse. Proinde si quæ à parte rei conjuncta sint, tunc propositio vera est: Si verò extrema non sint conjuncta, quæ in oratione conjunguntur, statim propositio est falsa. Per conjuncta intelliguntur positiva & negationes eorum: ita in Christo conjunguntur mori & non putrescere; mori & resurgere.

34. Disjunctiva est cujus partes disponuntur conjunctione disjunctiva. Aut, vel &c: ut: *hoc animal aut est homo aut est bestia. Omnis homo aut est doctus, aut non est doctus*.

35. In disjunctivis propositionibus una simplex debet esse vera, altera falsa, & si plures duabus sunt simplices, tum falsa sunt cæteræ existente unâ tantum verâ. Sic vera est hæc. *Omnis homo aut est doctus, aut non est doctus*, quia si vera sit una, altera necessariò debet esse falsa: Sic & hæc vera est: *Aut dies est aut nox est, aut est crepusculum*. Una enim pars ex his tribus vera esse debet cæteræ falsæ.

36. In disjunctiva igitur vera omnes simplices non debent esse falsæ neq; omnes debent esse veræ. Sic falsa est hæc. *Aut dies est aut nox est*, quia tertium datur sc: crepusculum, quod neq; nox est neq; dies est. Falsa est & ista: *Petrus aut est homo aut animal*: omnes simplices enim veræ sunt, nam esse hominem & esse animal in Petro sunt subordinata & amicè conspirant.

37. Hinc Logici ad disjunctivam requirunt 1. oppositionem membrorum, 2. immediationem, ut non possit dari tertium id est. In disjunctiva propositione membra debent esse opposita. Sic hæc disjunctiva vera non est: *Aut Paulus est visibilis aut est rationalis*: quia membra hæc non sunt opposita. Præterea membra debent etiam esse sufficienter enumerata. Sic non sequitur hæc sequela: *Pontifex aut est caput Ecclesie aut nullum datur*, Nam Christus est caput Ecclesie.

38. Consideratis speciebus compositarum propositionum, superest ut pauca dicamus de earundem affectionibus.

39. Non sunt autem pluresquàm qualitas & oppositio: quantitatem enim non habent compositæ enunciationes, & ita consequenter nec æquipollentiam, nec conversionem:

Quantitatem non habent quia quantitas est extensio predicati ad suum subjectum; Sed composita propositio non resolvitur in prædicatum & subjectum, sed in antecedens & consequens & ita cernere licet in composita propositione subjecta prædicata. Nec æquipollentiam & conversionem etiam habent, quia hæc affectiones ex quantitate quoq; oriuntur. Si tamen habeant, nõ magno usui sunt.

40. Per qualitatem h. l. intelligimus affirmationem & negationem, quæ non dependet à simplicium enunciationum in propositione composita affirmatione vel negatione, sed à copula, quæ affirmatâ, enuntiatio quoq; affirmativa est, quæ negata negativa est, ut: *Si lapis non est homo, non est animal*, hæc composita non est negativa sed est affirmativa, licet simplices hujus compositæ sint negativæ, videlicet *lapis non est homo. Lapis non est animal. Composita tamen non est negativa, quia ejus copula, quæ est conjunctio, si, non est negata. Negativa vero fit ita; Non si Lapis non est homo, non est animal: sic hæc propositio copulativa. Homo & non est*

Lea

Leo, & non est asinus & non est equus; non est negativa licet omnes simplices sint negativæ: Ratio est, quia affirmatio & negatio dependent à copula vel ab integra propositionis connexionem. Hæc verò est negativa: *Non & homo est rationalis & est lapis*, quia integra connexio vel copula est negata: Sic quoq; nec hæc est negativa. *Aut non est brutum aut non est homo*, quia integra connexio non est negata: hæc verò est negativa *Non aut homo est bestia, aut est lapis*.

41. Oppositio propositionum compositarum tantum est contradictoria; Si enim composita eadem affirmetur & negetur oritur contradictio; Contrariam autem & subcontrariam oppositionem non habent, quia carent quantitate.

42. Contradictoriæ sunt ex hypotheticis hæ: *Si homo est Leo est rugibilis. Non si homo est leo, est rugibilis*: Ex copulativis istæ, *Homo & est animal & est brutum, Non homo & est animal & est brutum, vel ita: Non & homo est animal & est brutum*: Ex disjunctivis verò contradictoriæ sunt hæ: *Aut homo est rationalis aut non est rationalis; non aut homo est rationalis, aut non est rationalis*.

43. Scholastici tradunt etiam oppositionem contrariam & subcontrariam, sed id potius artificiosè fit, quam ex ipsa rerum natura deducitur. Cui tamen & hæc scire placuerit, is Petrum Fontecam adire potest.

44. Diximus in thesi præced: 41. compositas propositiones habere oppositionem contradictoriam, sed dubium hoc videtur occurrere: Contradictoria oppositio versatur inter propositiones, & quantitate & qualitate dissidentes, E. non est contradictoria oppositio in composita enunciatione, quia caret quantitate. Resp. 1. habet oppositionem de lege, quæ dicit, duas contradictorias nõ posse esse simul veras & simul falsas. Deinde respondere possum, quòd vocabulum contradictionis ab Aristotele accipiat vel strictè propositione quæ est inter universalem & particularem & hoc modo in conjunctis nulla est contradictio, vel latè prout ab eo in alio loco definitur quòd sit affirmatio & negatio opposita, & hoc modo accipimus, quando tribuimus conjunctis propositionibus oppositionem contradictoriam. Tantum etiam de composita propositione.

45. Aggredimur nunc doctrinam sanè difficultatè plenissimam, prout Logici eandem olim proposuerunt, non tamen hanc quoq; doctrinam sua laude & utilitate non carentem intactam relinquemus; sed paucis quoq; eandem attingemus, prout augustia chartæ patietur, accuratoria fortassis alio loco reservaturi.

46. Magna enim hujus doctrinæ quoq; de modalibus necessitas & utilitas est, quia hujusmodi propositiones modales non tantum in Philosophorum sed etiam in Theologorum choro occurrunt: ut Matth. 18. v. 7. *Necesse est evenire scandala*. Originalis textus ita habet *ἀνάγκη γάρ ἐστὶν εἶναι τὰ σκάνδαλα*. Heb. 6. c. v. 4. *Impossibile est eos, qui semel illuminati fuerint denud renovari ad penitentiam*, ibid. v. 18. *impossibile est Deum mentiri*. *Impossibile est Deo placere sine fide* Heb: 11. v. 6. Sic apud Theologos occurrunt hæ propositiones. *Necesse est prædestinatum salvari*: *Impossibile est Dei scientiam falli*: *Necesse est evenire, quod Deus futurum prævidit* & similes; Merito ergo & jure optimo peculiarem quampiam tractationem de doctrina hæc instituimus.

47. Modalis enunciatio est, in qua dicitur aliquid inesse vel non inesse sub certo modo.

48. Modalis est vel composita vel divisa: Ita vulgo Scholastici & alij Logici moderni adhuc dividunt.

49. Modalis composita est in qua totum dictum continuè cohæret, particula autem modalis præponitur vel postponitur dicto, ut *Necesse est hominem esse animal*, vel *hominem esse animal necesse est*. Hic dictum est *hominem esse animal*, hujus partes utrobique continuè cohærent. Particula autem modalis necesse ibi antegreditur, hic sequitur. Modalis verò divisa est in qua particula modalis intra subjectum & prædicatum ponitur, ita ut extrema per interpositum modum dividantur & separentur, ut: *Homo necessariè est animal*.

Nos hac vice de modalis divisa quam propriè loquendo modalem statuimus, aliquid dicemus.

50. Præmittere vero placet aliqua documenta quæ in modalibus enunciationibus sunt observanda.

51. Docum: 1. Omnium primò notandum est, quid sit modus. Per modos non intelligimus determinationes purè materiales, quæ non afficiunt copulam, vel quæ non afficiunt dicti compositionem & conjunctionem, ut cum dico: *Petrus studet diligenter. Alexander fortiter pugnavit: Paulus doctè scribit:* Nec per modum intelligimus ejusmodi determinationem, quæ dicit habitudinem rerum ad nostrum sensum vel intellectum, ut: *Ciceronem fuisse Oratorem, est perspectum, cognitum, auditum, intellectum.* Sed modus nobis est determinatio, quæ determinat compositionem dicti, seu afficit ipsam dispositionem & conjunctionem extremorum & inaudit sub quo modo insit prædicatum, subjecto, an necessariò, an contingenter, an prædicatum possit inesse subjecto, vel non possit, hujusmodi sunt: *Necesse, contingens* &c: Hinc distinguunt Logici inter modos formales & materiales: Materiales modi sunt innumerabiles, sed non sunt hujus loci. Formales verò sunt quatuor. *Necesse, contingens, possibile & impossibile.* Dicuntur autem formales, quia dispositio partium, quæ per ejusmodi modos afficitur, est forma propositionis.

52. Ramus qui voluit tollere propositiones modales, dixit innumerabiles esse modos: Sic enim inquit *lib. 6. Schol: Dial: cap: 3. Innumerabiles modi sunt,* ut: *Socrates disputat sapienter: Zeno respondet subtiliter, Alexander præliatur fortiter, agit bene, incedit oblique, scribit doctè.* Sed omnes hæ modificationes sunt materiales, non formales, quas bonus ille Ramus à se invicem distinguere debebat.

53. Alii addunt *verum & falsum*, ceu duos peculiare modos & pro hac sententiâ confirmanda citant *Arist: lib: de interpr: c. 12.* ubi in ultimis verbis enumerat modorum affirmationem & negationem: *possibile, non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile, necesse, non necesse: Verum, non verum:* Hic expressam ipse Aristoteles facit mentionem, *veri,* & per consequentiam ita etiam addendum esse videtur, *falsum, quia falsum.* opponitur *vero* Resp. 1. ipse Aristoteles incipiens dicere de propositione

positionibus modalibus solum quatuor istos modos enumerat, pro-
ut potest videri *c. 12. lib: de interpr:*

Et verum, & falsum non constituunt propositiones modales rigide loquendo. Verum enim & falsum non inferunt determinationem compositionis in se sed exprimunt habitudinem totius enunciationis ad rem enunciandam, non sunt igitur veri modi rigide loquendo, quamvis libenter concedamus denominationem veri & falsi habere aliquid simile modis; qua ratione etiam coeteris modis ab *Arist: lib: cit: immiscetur.*

54. Docum: 2. Duo sunt in enunciationibus modalibus: 1. Dictum 2. Modus. Dictum vocatur oratio pura vel absoluta: Modus vero quid sit, ex praecedentibus patet thesibus; ut cum dico: *Omni homo necessario est animal: Dictum est omnis homo est animal: modus est particula necessariè, & sic in alijs modalibus propositionibus res se habet.*

55. Docum: 3. Enunciationes modales propositae in casibus obliquis debent resolvi in casus rectos, ut: *Necesse est hominem esse animal, resolvitur haec propositio in casus rectos hoc modo: Homo necessariè est animal.* Sed tamen in illa commutatione casuum obliquorum in rectos observandum est, ne sensus propositionis mutetur, sed idem sensus in rectis sit, qui fuit antea in obliquis.

56. Doc. 4. Particulae modales apponendae sunt in resolutione propositionum hujusmodi praedicato, quod probabimus Deo volente in tractatu de Syllogismo modali.

57. Docum: 5. In hujusmodi propositionibus saepe solet fieri tractatio terminorum, ut: *Necesse est hominem esse animal, possibile est rusticum esse doctum, ita debebant formari. Hominem necesse est esse animal: rusticum possibile est esse doctum.*

58. Quod attinet resolutionem eadem est ratio cum absolutis. Quod affectiones concernit, nulla hic etiam est diversitas: eadem enim est quantitatis, qualitatis, oppositionis, aequipollentiae & conversionis ratio, quae est in absolutis propositionibus, ut: *Homo necessariè est animal, resolvitur haec modalis ad hunc modum in subiectum & praedicatum: videlicet, homo est subiectum, est necessariè animal est praedicatum; haec propositio modo posita est indefinita: Si*
verò

verò addatur signum universale fiet universalis, ut: *omni homo necessariò est animal*, si particulare, fiet particularis: ut *quidam homo necessariò est animal*, si subjectum reddatur singulare & propositio fiet singularis, ut: *Petrus necessariò est animal*. Sic etiam hæc propositio est affirmativa, cum dicitur: *Homo necessariò est animal*, fiet verò negativa hoc modo, *homo non necessariò est animal*, & ita etiam oppositio est facta: Æquipollentes propositiones sunt hæ: *Omnis homo necessariò est animal*, *Nullus homo non est necessariò animal*. Non *quidam homo non est necessariò animal*: Conversio propositionum harum ita instituitur: *Omnis homo necessariò est animal*, *convertitur hæc per accidens ita: Quoddam quod est necessariò animal, est homo*. Sic hæc propositio: *Nullus homo necessariò est lapis*, *convertitur simpliciter ita, Nullum quod est necessariò lapis, est homo*. Exinde nunc constat propositiones modales & puras vel absolutas non differre resolutione, quantitate, qualitate, oppositione, æquipollentia & conversione. Quæ omnia latius deducerem, & fusiùs demonstrarem, nisi angustia chartæ obstarét.

59. Tantum de propositionibus modalibus, superest, ut uno atq; altero verbulo attingam doctrinam de exponibilibus enunciationibus.

60. Enunciatio exponibilis est, quæ ob suam difficultatem ex certis particulis ortam indiget expositione.

61. Resolvitur verò exponibilis ita, ut particula exponibilis ad prædicatum transferatur.

62. Forma enunciandi est eadem in exponibilibus ac in absolutis, quia hic non est diversa copulandi, convertendi, opponendi & argumentandi ratio.

63. Divid: exponibilis propositio est vel exclusiva, vel exceptiva, vel restrictiva, vel comparativa.

64. Exclusiva est quæ habet signum exclusivum cadens super copulam i, e. afficiens copulationem prædicati cum subjecto & ostendens quomodo prædicatum insit subjecto, ut: *Christus solus est Redemptor noster*.

65. Signa exclusiva sunt: *Solus, unicus, solum, tantum, duntaxat, &c.*

66. Exclusiva est vel exclusi subjecti, vel exclusi prædicati. Exclusiva exclusi subjecti est in qua ponitur certum subjectum & excluduntur alia subjecta à participatione prædicati, ut: *Sola fides nos justificat,*

C

certum

certum hinc subiectum, *fides*, ponitur, & alia subiecta, videlicet *bona opera* excluduntur à participatione prædicati.

67. Exclusiva exclusi prædicati est, quando certum prædicatum ponitur & determinatur, & alia prædicata excluduntur & remouentur à subiecto Enunciationis, ut: *Prædicamenta tantum sunt decem: Diabolus tantum male agit* i. e. *Diabolus nullam actionem quam malam peragit*. Notetur distinctionem aliqualem esse inter exclusivam exclusi subiecti, & exclusivam exclusi prædicati: Hæc plerumq; habet particulam adverbialem, illa nominalem, uti ex exemplis in medium productis id patet.

68. Diximus supra particulas exponibiles, ad prædicatum esse referendas in resolutione harum enunciationum, sed hanc sententiam dubiam reddere videtur exclusiva exclusi subiecti, ubi particula exclusiva ad subiectum potius, quam ad prædicatum referenda esse videatur. Resp. licet Grammaticâ constructione videatur sæpè ad subiectum referri, ad prædicatum tamen pertinere probari potest. 1. ex conversione, 2. oppositione. 3. ex bona & formali consequentia syllogistica 4. ex consequentia falsa. Deinde dicitur exclusiva subiecti ab officio excludendi non verò quasi ad subiectum pertineat.

69. Exceptiva est quæ constat signo exceptivo cadente super copulam, ut: *Nullus homo præter Christum est innocens & absq; peccatis: Omne animal præter brutum est rationale*. Signa exceptiva sunt, *præter, nisi, præterquam &c.*

70. Restrictiva est, quæ constat signo restrictivo cadente super copulam, ut: *Homo secundum animam est immortalis*: Signa restringendi sunt, *quod; quatenus, in quantum, secundum, quoad*, apud Græcos *ὅτι ad Eph. 2. v. 14. ὅτι 2. Corinth. 13. v. 4. ἄλλο Rom. 8. v. 10. ἕως Rom. 1. v. 3.* apud Hebræos illa specificatio vel determinatio *in quantum*, vel *quoad* est eruenda ex proprietate linguæ, videlicet ex superabundantia nominis. *Joh. 18. v. 11.*

71. Restrictiva est vel reduplicativa, vel specificativa.

72. Reduplicativa propositio est, in qua dictio reduplicans addit, vel ostendit causam vel rationem, propter quam prædicatum subiecto inest: Ut verò causa est quadruplex: Ita etiam propositio reduplicativa fit quatuor modis: Vel enim prædicatum propter causam efficientem inest suo subiecto, ut: *Ignis, in quantum est calidus, calefacit,*

vel

vel propter materiam, ut *corpus, in quantum est materialum, est passibile*
vel propter formam, ut: *arbor. in quantum habet animam, est vivens,*
vel deniq; propter causam finalem, ut: *finis in quantum finis est princi-
pium electionis.*

73. Specificativa propositio est, in qua terminus restringens de-
terminat aliquam naturam, rationem, notionem, formam aut par-
tem subjecti, secundum quam prædicatum conveniat subjecto: ut
*homo, in quantum corporeus, est mortalis. Homo secundum animam est
immortalis.*

74. Notetur autem, dictionem specificantem in propositionibus
specificativis esse vel diminuentem, vel explicativā: Diminuens dictio
est, quæ ostendit prædicatum non convenire, subjecto absolute, sed
saltem secundum aliquid sui, nempe secundum certam subjecti par-
tem aut formam, ut: *Ethiops secundum dentes est albus.*

Dictio verò explicativa in explicativis propositionibus est, quæ
non tam necessitatis causa, quam explicationis gratia additur, ut:
Bonum in quantum bonum, est objectum voluntatis vide hac de re *Ex-
cellentiß. Virum Johan. Scharf. Præceptorem meum atatem deveneran-
dum in institut: Log: lib. 2. cap 7. p 1 49. & seq de specificat.*

75. Comparativa propositio est, quæ propter terminum compa-
rativum indiget expositione, ut: *Petrus est doctior Paulo.*

76. Comparativa alia est propria, cum forma seu abstractum con-
venit rei excedenti & excessæ ut, *Johannes est magis prius, quam Philip-
pus.* Alia impropria, cum forma seu abstractum seu tertium, in quo
fit comparatio, saltem convenit rei excedenti sed non excessæ, ut: *Lu-
therana religio est melior Photinianā:* quæ ita exponitur: *Lutherana re-
ligio est bona, Photinianā non est bona.* Alia impropriissima, cum for-
ma comparativi termini nec rei excedenti nec excessæ competit, ut:
Fornicatio simplex est melior adulterio: quæ ita exponenda est: *forni-
catio simplex est mala: Adulterium est malum:* Sed tamen *fornicatio
simplex adulterium malitiā superat.* Aliās potest fieri expositio per
terminum oppositum cum adverbio minus, ut: *Ebrietas est melior
scortatione, i. e. Ebrietas est minus mala quam scortatio.*

77. Expositiones omnium exponibilium instituendæ sunt, pro-
ut iudicium naturale nobis dicitur, nec hæc res involvenda multis
Scholasticorum regulis, quæ valde ingenium turbant.

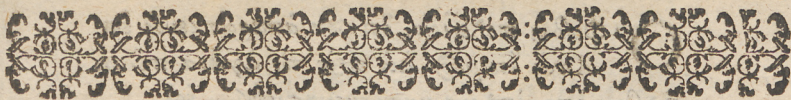
78. Cano;

78. Canones I. Unus positio non est alterius exclusio, Intellige nisi expressè addatur particula exclusiva. II. Exclusiva non excludit omnia, sed ea saltem, quibus opponitur. III. Quod in certo enunciandi modo excipitur, id in communi debet comprehendi sub eo, à quo excipitur. IV. Exceptiva universaliter negans exclusivè affirmat rem exceptam. V. Restrictiva ex modo restringendi, & ex mente dicentis censenda est atq; dijudicanda. VI. Multa videntur absolutè dicta, quæ intelligenda sunt comparatè. VII. Quæ comparatè dicuntur, ne extendantur ultra terminos comparationis.

Hii canones videri queunt in *Institut. Log. Scharf.*

lib: 2: c. 7. à p. m. 411. usq; 418.

Hesiod.

Τῷ δὲ Θεοὶ νημεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅσκει ἀεργὸς
Ζῶη κῆ Φύνεσαι καθάρεσι ἱκελθὸν ὄρμη
οἱ τε μελισσῶν κἀμυκῶν τρύχεσιν ἀεργοί.

Vivida cui virtus bello, qui fortis in armis
Non tutus tuto sub lare miles agit,
Hostibus ast aciem strictam imperterritus offert,
Nec timet armatos acer adire viros.
Quam Sors commisit Spartam mercator ut ornet
Non dubitat fragili credere membra rati.
Rustica gens, quamvis pariat cultura labores,
Definit haud fessis credere semen agris.
Quid mirum proin pietatis & artis alumnos
In studiis totos continuare dies?
Miles enim ceu non frustra luctatur arenâ,
Sic & virtutum qui juga iuge colunt,
Tu pergas nostri qui portio maxima cordis,
Ut tandem claro munere clarus eas.

ἀντοχεδίασι
*Amico suo efflictim dilecto
scribebat*

Andreas Tuxen,
Bredtstad. Holfat.

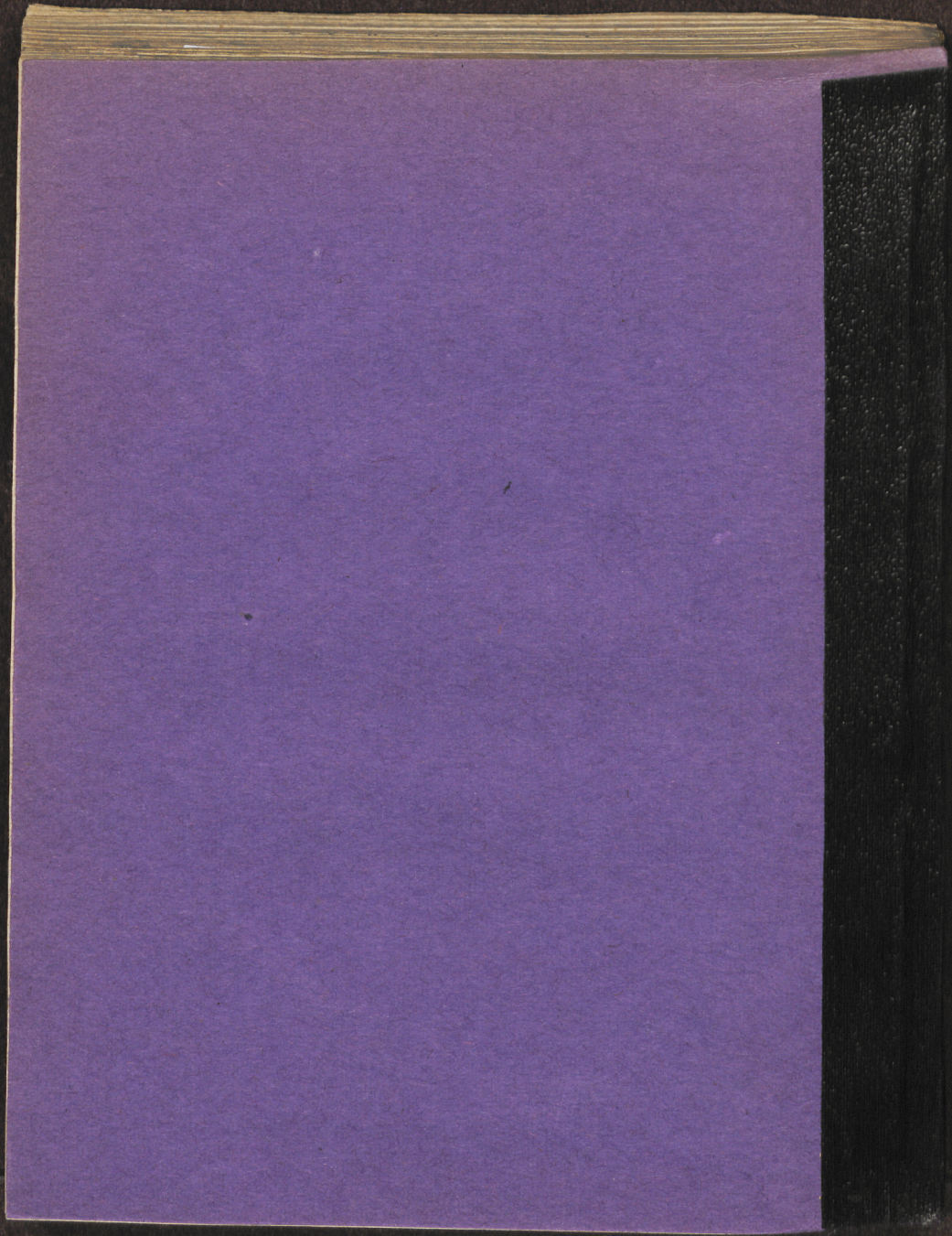
ου

Ου φοβέη πόλεμῆν, ὅτι σὸν ἀπαράσκευός ἐστὶ
ἀλλὰ ἔπιμ' αἰὲν πρὸς τὸν ἀγῶνα πέλειν.
Ἰλβιος ὅστις ὀπλοῖσι κατασκευασμέν' ἐστὶ
τοιάυτις, ἔσται δύσπολέμη' αἰ
συγχάριζομαι ἐκ καρδίας; σ' ἔπραγματα πόρρω
Ευλογῆ ὁ Θεὸς παντοκράτωρ βασιλεύς.

ὁυτως ἐλλογιμιάτω κυριω ἀποκλεινομένω
ολοκαρδίας συγχαιρεί

Christianus Ludolphi
Tinnigstadio-Holfat.

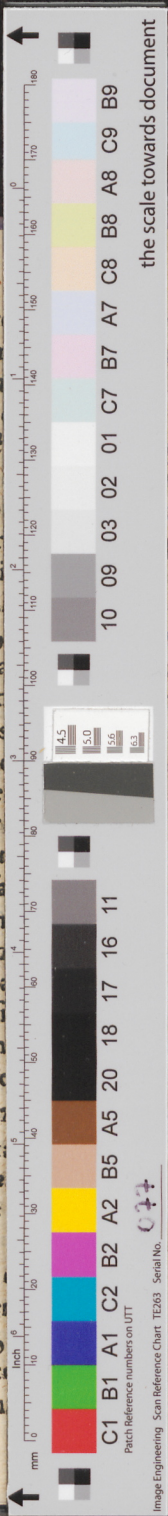

XL. *Demonstratio quæ fit à causa remota* conclusionem negativam, nunquam affirmativam remotâ, non necessariò ponitur effectus, sublatâ remotâ, tollitur effectus. Unde syllogismi demotâ sunt in *secunda figura* in modo *Camest* quid *respirat, habet animam sensitivam, Lapis sensitivam. E. lapis non respirat.* In hac demonstrativa est causa remota respirationis, non positâ animâ sensitivâ, non ponitur respirationis, positivam sensitivam habent, non tamen respirant. Proxima respirationis. Exinde perspicuum est, *scilicet, e. g. animâ sensitivâ* non posse procedere ad effectum, respirationem. Negative tamen optinquentia, Sublatâ enim causâ remotâ, effectus demonstratio à causa remotâ habet aliquam convenientiam absolute ita dicta, quia utraq; efficitur ab ea. 1. quia non est causa proxima, per se. 2. quia propositiones non sunt immediatæ. De effectu longè est perfectior illâ, quæ est à causa demonstratio ab effectu propositiones immediate non contingit in demonstratio à causa remota quata causa est, neque propositiones immediate.

XL. Sed dicat fortassis aliquis hanc divisionis non esse immediatam, sed dari alia generum idq; probet objiciendo. 1. Averrois opinio genera demonstrationum, aliam *τὴν ὄν*, aliam *τὴν ἀποφάν*; quâ demonstratur *τὸ ὄν* & *διόν* simul. In *com. 95. & in epist. cap. de demonstratione & lib. 2* alibi Resp. Objicienti hoc dubium, non esse demonstrationem aliam *propter quid tantum*, aliam *simul*. Nam omnis demonstratio *διόν* involvit

2. Objiciunt & alij hoc modo: Si datur demonstratio ad effectum, & vicissim ab effectu ad causam, demonstratio ab effectu ad effectum alium necessarium, quia propter necessariam effectuum con-

C

on-
usâ
re-
fa-
yic-
am
a
po-
am
usa
no-
ffe-
se-
de-
de-
de-
rat.
; ab
a in
od
da-
ra-
io-
ria
de-
ost.
&
on-
uid
usa
de-
m.
fla-
ria